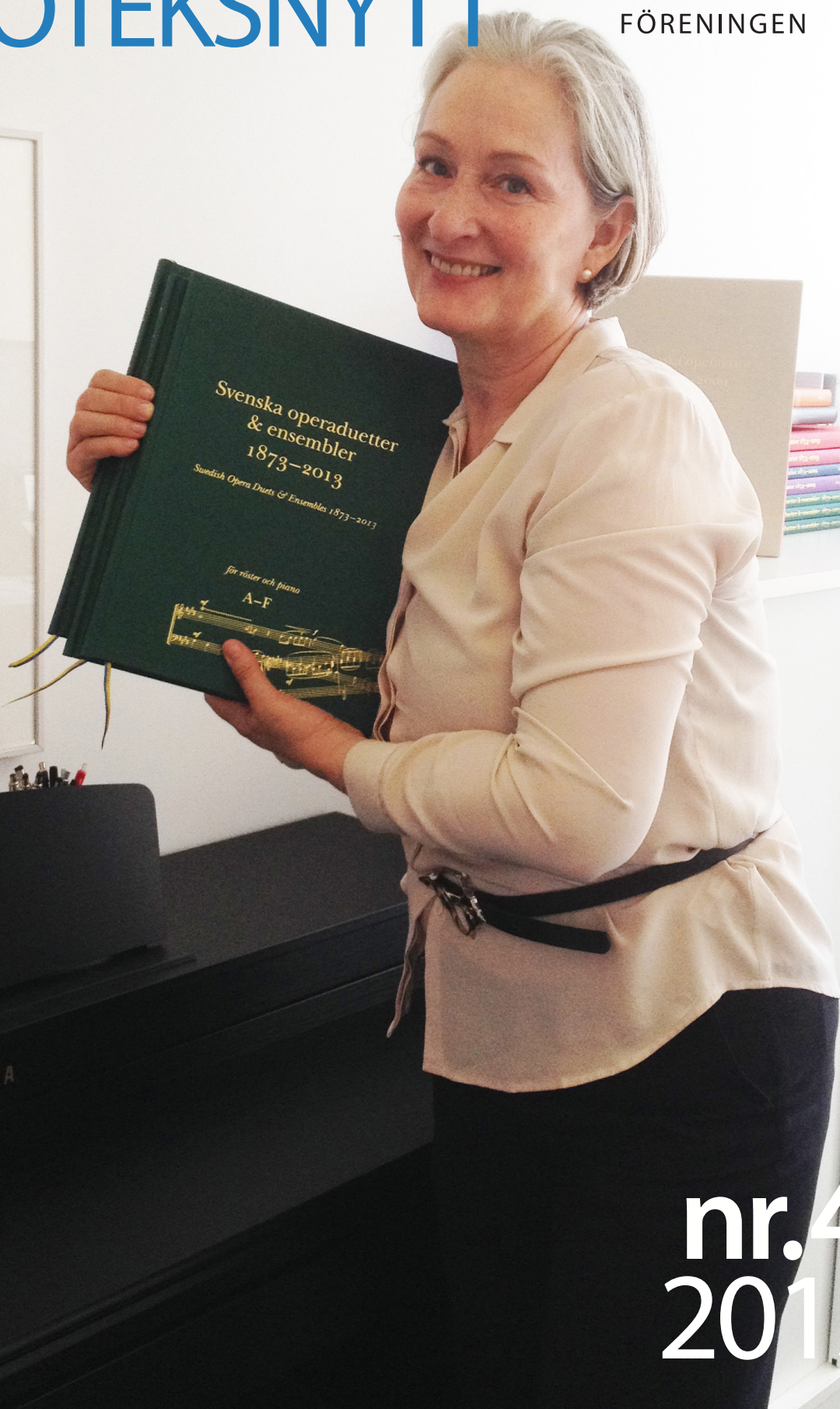

musik

BIBLIOTEKSNYTT

SVENSKA
MUSIKBIBLIOTEKS-
FÖRENINGEN

25:-

nr.4
2015

Stiftelsen Musikkulturens Främjande

KALENDARIUM 2016

Årsmöte i Borås, i början av april 2016

IAML-konferens i Rom, 3–8 juli 2016

Det är dags att betala medlemsavgiften för 2016!

Enskilda 300 kr, institutioner 500 kr, veteraner, studerande, arbetslösa 150 kr
Uppge namn vid inbetalning till Plusgiro 65 21 22-3

God jul hälsar kassören Margareta Holdar Davidsson

Ingången till Stiftelsen Musikkulturens Främjande på Riddargatan 35–37. Foto Lena Nettelblatt. Läs mer på s. 18. Omslag: Ann-Christin Biel med Svenska operaduetter. Foto Lena Nettelblatt. Läs mer på s. 4. Baksida: Vinterbild. Foto Lena Nettelblatt.

INNEHÅLL

3	Ordföranden har ordet, Redaktörens ruta	16	Jag tror på mentorskap!
4	Operaduetter	17	Musipedia
5	Gröna projektet	18	En heldag i Stockholm
6	Blåsmusik för hela slanten	20	Vad blev det kvar? – nya tider i Radiohuset
9	Intervju med Lena	22	Nytt nummer av Dokumenterat
10	Skåningarna tar över	23	Debatt om två saknade ord
11	Bibliotekarie, skribent och operaälskare	23	Summary in English
14	En raritet med svindlande perspektiv		

Layout Sara Lind

MUSIK

BIBLIOTEKSNYTT

utges av Svenska musikbiblioteks-föreningen,
svenska sektionen av IAML,
International Association of Music Libraries,
Archives and Documentation Centres

ISSN 0283-104X

Redaktör och distr.: Lena Nettelblatt
Musik- och teaterbiblioteket Box 16326
103 26 Stockholm
08-519 554 10 lena.nettelblatt@musikverket.se

Prenumerationer inkl. medlemskap:
enskilda 300:-, institutioner 500:-, veteraner,
studerande, arbetslösa 150:-
Plusgiro 65 21 22-3

www.musikbiblioteksbloggen.blogspot.com

Kära kollegor

Tiden går fort och lagom till jul får du ett rykande färskt nummer av vår tidskrift Musikbiblioteksnytt. Mycket har hänt under året. Vi har haft kursdag med årsmöte och nu i november hade vi en mycket trevlig dag med besök på Scenkonstmuseet, Stiftelsen Musik- kulturens främjande och konserten Föredraget med Love Derwinger.

Årsmötet 2016 kommer att äga rum i Borås dit Ingrid Boström bjudit in oss vilket vi ser fram emot med glädje. Det blir i första halvan av april, datum är inte spikat än så håll ögonen öppna på SMBF:s hemsida smbf.nu. Andra trevliga saker som händer 2016 är IAML:s konferens i Rom 3–8 juli dit det finns resestipendium att söka.

För att ta del av allt som händer inom musikbiblioteksvärlden föreslår jag att du börjar prenumerera på mailinglistan IAML-L. Anslut dig genom att skicka e-post till iaml-l-request@cornell.edu. Skriv ordet join i ämnesraden. Lämna själva brevet helt tomt.

Foto: Thony Liljemark, Värmlands Folkblad

Det händer saker runt vår tidskrift. Numera kan du hitta Musikbiblioteksnytt i databasen EBSCO. Vi kommer även att byta redaktör för tidskriften. Lena Nettelbladt har varit redaktör i tio år och vill nu "pensionera" sig från detta uppdrag. Lena kommer vid årsskiftet att överlämna uppdraget till Tobias Danielsson och Gunnel Jönsson. Vi tackar Lena för ett fantastiskt jobb och välkomnar Gunnel och Tobias.

Det är bråda tider så här före jul, vi skall mysa, dricka glögg, se på adventskalendern, äta julbord, köpa julklappar och inte minst gå på julkonserter. Vid den här tiden på året är musiken otroligt viktig, låt oss vara stolta över vår roll och vad vi gör för detta, och ta med den stoltheten in i nästa år.

Ha en riktigt God jul och Gott nytt år!
Birgitta

Redaktörens ruta

Kära läsare

Detta är mitt sista nummer som redaktör. Jag och Astrid Evasdotter Smith började arbeta med Musikbiblioteksnytt 2006. Efter en tid blev jag ensam redaktör men inte ensam om att göra tidningen. Sara Lind gör allt arbete med redigering och layout. Det har varit mycket arbete men roligt och tacksamt. Nu är jag mycket glad över att kunna presentera Musikbiblioteksnytt's nya redaktörer för er: Gunnel Jönsson och Tobias Danielsson. Gunnel Jönsson var redaktör för tidningen från 1997–2002. Läs mer om henne på sidan 10 i detta nummer och i nummer 3, 2012. Till sin hjälp får hon Tobias Danielsson

från Musik- och teaterbiblioteket.

2012 nummer tre kallade jag radionumret eftersom det innehöll flera artiklar om personerna som sköter arkiv och bibliotek i radiohuset på Oxenstiernsgatan. Detta kan kallas radionumret nummer två eftersom du här kan läsa om Sveriges Radios arkiv och bibliotek efter den stora omorganisationen, om radioprataren Per Feltzin och en intervju med Henry Larsson som arbetat i många som bibliotekarie vid Musikbiblioteket på Sveriges Radio. Elisabet Andersson skriver beskriver den spännande historien om upptäckten av Musik- och teaterbib-

liotekets exemplar av Kaleidakustikon av Friedrich Kuhlau. Läs också om Åse Ströms Gröna projekt och om de gröna volymerna med operaduetter som Svensk musik har givit ut.

Tack för denna tid.
God Jul och Gott Nytt År önskar *Lena*

www.musikbiblioteksbloggen.blogspot.com
www.smbf.nu
musikbiblioteksforum@listserv.kb.se
www.facebook.com/ (Musikbiblioteksforeningen)

 Find us on
Facebook

Opera- duetter

||| Ann-Christin Biel, Svensk Musik

Ann-Christine Biel, tillförordnad verksamhetschef på Svensk Musik sedan första december, är stolt över att de tre banden med operaduetter nu är klara. Foto Lena Nettelbladt. Till höger foto av Jonas André.

Nu är Edition Suecias stor-satsning i mål: En svensk operaantologi i sju band för röst och pianoackompanjering. Den innehåller 147 operaarior och 58 duetter & ensembler ur 103 operor av 63 tonsättare. Från Ingeborg von Bronsarts *Jery und Bätely* med urpremiär i tyska Weimar 1873 till Marie Samuelssons *Jorun orm i öga* med urpremiär i Vadstena-Akademien 2013.

Att hela utgåvan är tvåspråkig gör att den sprids till många andra länder. Sverige är det första land som satsat på att lyfta fram och tillgängliggöra sitt eget lands operaskatt. Det är inget mindre än en kulturgärning så vi har all anledning att sträcka på oss lite extra. Och vi ser fram emot att fler länder följer i våra fotspår och tillgängliggör sina egna operaskatter som ligger i dammiga arkiv och väntar på att få klinga igen.

Före Levande muskarv

Att satsa på en svensk operaantologi var ett arbete som initierades av Svensk Musik och Stim 2007 (långt innan Musikaliska akademiens beslut att satsa på Levande muskarv som pågår för fullt). Och det är upphovspersonernas egen intresseorganisation som valt att göra denna helsatsning få att lyfta och tillgängliggöra vårt operakulturarv. Ett av de viktigare målen med notutgåvan har varit att musiken ska få klinga igen. Därför har det satsats extra på omsorgsfullt bearbetade pianostäm-

mor som håller så hög klass att de kan spelas vid konserter för att ge publiken en förståelse för musiken trots att hela orkestern ersatts med ett piano.

Bearbetning i nära samarbete med tonsättaren

Vår nestor Ingvar Lidholm till exempel kunde först inte alls tänka sig att hans duett i första akten mellan Dottern och Officern ur *Ett drömspel* skulle sjungas enbart med ett piano. Men Anders Annerholm gjorde en bearbetning i mycket nära samarbete med tonsättaren som själv som blev djupt inspirerad av arbetsprocessen och riktigt nöjd med resultatet. Nu finns denna storartade duett bland de 58 duetter & ensembler ur 47 operor av 38 svenska tonsättare som

tillgängliggörs i de tre gröna banden (A-F, G-M och N-Ö). Förutom Lidholm finns verk av Catharina Backman, Karl-Birger Blomdahl, Britta Byström, Jonas Forssell, Gunnar de Frumerie, Hans Gefors, Ivar Hallström, Lars-Erik Larsson, Paula af Malmborg Ward, Gösta Nystroem, Ture Rangström, Sven-David Sandström, Wilhelm Stenhammar och många många fler.

De tre banden med duetter & ensembler säljs som en enhet till en kostnad av 700:- Beställ på svenskmusik.org

Svenska operaarior,
duetter & ensembler
1873–2013

från Ingeborg von Bronsart 1873 till Marie Samuelsson 2013 för röst och piano

En svensk operaantologi i 7 band
Edition Suecia
147 operaarior och 58 duetter & ensembler
ur 103 operor av 63 tonsättare

Hela notutgåvan erbjuds till specialpris
1 900:- inkl. moms (+ porto)
Arieband säljs även separat

Välkommen att beställa på
Swedish Music Shop
svenskmusik.org

Gröna projektet

||| Åse Ström, Musikavdelningen Västerås stadsbibliotek

Jag började jobba på musikavdelningen vid Västerås stadsbibliotek 1996. Här fanns en stor folk- och världsmusiksamling på CD. Jag brukade då och då låna hem och lyssna på musik från andra länder, musik som kanske inte hörs så mycket på radio och TV, till exempel irländsk och latinamerikansk musik, och någon afrikansk artist.

Började systematiskt från A

Snart fick jag och en kollega den lite annorlunda idén att med utgångspunkt från samlingen lyssna igenom beståndet lite mer systematiskt. Så en dag i februari 2003 lånade vi hem varsin handfull CD-skivor, med artister och samlingar på A. Jag minns att jag fick med mig både Natacha Atlas och Alabina. Sedan dess har det bara fortsatt och fortsatt. Jag har antecknat allt jag lyssnat på, har åtminstone lyssnat minst två gånger på varje skiva, och förstås även lyssnat på nytillskott till samlingen. Jag kallar det mitt gröna projekt eftersom våra folk- och världsmusikskivor är märkta med en grön prick.

Kommit fram till bokstaven T

Nu, mer än tolv år senare har jag kommit fram till bokstaven T och det är fortfarande lika spännande att sätta på skivan jag kommer hem med! Snart dags att fira! Jag har tack vare detta ”projekt” hittat en massa spännande, häftig och vacker musik som jag aldrig annars skulle ha lyssnat på, och har lärt mig om olika musikstilar från olika kulturer och länder. Många favoriter har jag fått förstås. Om jag ska nämna några blir det Natacha Atlas, en brittisk musiker med rötter i Mellanöstern, Rachid Taha, fransk-algerisk rai-musiker och Sofia Jannok med sin samiska jojk.

Det här är ett sätt att använda ett musikbiblioteks skivsamling.

Det här är ett sätt att använda ett musikbiblioteks skivsamling, säger Åse Ström, om sitt Gröna projekt. Foto Anna Duberg

“ Jag minns att jag fick med mig både Natacha Atlas och Alabina. Sedan dess har det bara fortsatt och fortsatt.

Blåsmusik för hela slantent

||| Lena Nettelbladt, text & foto

Mattias Arveheim visar kartongnoterna till Kinas nationalsången med bifogad bild på ledaren Hu Jintao.

En dag i november är Musik- och teaterbiblioteket inbjuden till Arméns musikkår i Värthamnen i Stockholm.

Mattias Arveheim tar emot och berättar entusiastiskt om sitt arbete med notarkivet som han har ansvarat för i fyra år. Samlingen består totalt av cirka 250 hyllmeter noter och arkivet ökar med cirka 3 hyllmeter per år. Det finns

även en mindre skivsamling med marscher samt dokumentation av konserter i form av programblad och annonser. Det händer även att musikkåren får samlingar till skänks. Senast kom det in en skivsamling ifrån Åke Edenstrand med historiska marschinspelningar på allt ifrån CD-skivor till stenkakor.

Arméns musikkår är Försvarsmaktens största orkester. Den består av 53 heltidsanställda musiker med följande instrument: 3 flöjt, 10 klarinett, 2 oboe, 2 fagott, 4 saxofon, 5 horn, 8 trumpet, 4 trombon, 2 eufonium, 3 tuba, 9 slagverk och kontrabas. Kåren gör ungefär 220–250 framträdanden per år i olika orkester- och ensembleformer till exempel paradmusikkår i olika storlekar, stor symfonisk blåsorkester, storband, serenadensemble, oktett, mässingssextett, blåskvintett, saxkvartett och brasskvintett. Allt efter huvuduppdragets behov.

Paraduniform med röda detaljer

I uppdraget ingår att spela vid statsceremonielet det vill säga vaktparader vid Stockholms slott, statsbesök,

kungliga högtider och andra militära musikuppdrag som utlandsmissioner. Orkestern deltar även i internationella tattooer och festivaler och ger konserter för allmänheten. Orkestern bär Göta Livgardes paraduniform modell 1886 med röda detaljer. Det finns ytterligare två professionella kårer, blåsorkestern Marinens musikkår i Karlskrona och Livgardets dragonmusikkår som är en beriden brassorkester.

Nationalsånger på kartong

Musikerna har övningsrum intill arkivet och under vårt besök hör vi hur de övar. Mattias spelar själv trombon och har instrumentet till hands i arkivet. Han visar runt bland kompaktushyllorna med det fina emblemet. Alla noter är i bruna pappkapslar, pryddigt märkta. Nio volymer innehåller noter med ceremonimusik utgivna på Försvarsmaktens förlag. Där finns till exempel *Du gamla du fria* och *Kungssången*. Notarkivet innehåller mängder av nationalsånger i kartongformat för att kunna fästas på instrumentet. Vi skymtar Vatikanstatens nationalsång och Mattias visar Kinas nationalsång med bifogad fotografi av Kinas högste

Arméns musikkår spelar iklädda sina uniformer med röda detaljer. Foto KOB

ledare Xi Jinping. Oftast måste Mattias ändå kontakta det besökande landets ambassad för att få den rätta versionen. Nationalsånger ändras när det byts regeringar eller statskick och det är inte lätt att veta vilken som gäller. Hans Eisler har skrivit DDR:s nationalsång som är fin men av naturliga skäl spelas den inte längre.

Highlights på Hasselbacken

I kartongformat finns också alla Sveriges förbandsmarscher. Ett exempel är Svea Livgardes marsch som musikkåren ofta framför vid vaktavlösningar på slottet. Det finns även före detta förbandsmarscher såsom Södermanlands regementes marsch och även fältkoralboken och äldre skolmarscher för sextett. En samling från Svea Livgardes musikkår som kallas Hasselbacksrepertoaren har en intressant historia. Orkestern hade hela repertoaren med sig när de spelade på Hasselbacksscenen på Djurgården och publiken fick önska låtar från en tryckt katalog under konsertens gång. Noterna lades fram samtidigt som orkestern spelade och det krävde nog en del arbete att få fram noterna (samt

en stresstålig bibliotekarie...). I arkivet finns även en samling med oktetters repertoar från Örebro som musikforskaren Ann-Marie Nilsson gjort en förteck-

“ “ Noterna lades fram samtidigt som orkestern spelade och det krävde nog en del arbete att få fram noterna (samt en stresstålig bibliotekarie...)

ning över. En annan speciell samling är kavallerimusik från 1850–1880 med cirka 600 arrangemang för brass.

Konsert i synagogan

Inför en kommande konsert i Stora Synagogan i Stockholm ligger noterna dukade på en speciell hylla som kan stängas och användas vid transporter. Det är noterna till *Rhapsody in blue* av George Gershwin i Paul Whitmans arrangemang, Kurt Weills *Kleine Dreigroschenmusik* och Hanns Eislers

Orchestersuite nr 2. Peter Jablonsky piano och Miriam Treichl sång kommer att medverka. Weill och Eisler är hyresmaterial men Gershwin-noterna äger orkestern själva. Mattias sitter med i ett repertoarråd och är med och väljer ut vad orkestern ska spela. Han köper in materialet och om det inte går så har hand om inhyrning av noterna.

Om det saknas en stämman kan Mattias göra en ny efter partituret. Han jobbar i notskrivningsprogrammet Finale. Till den kommande julkonserten i Berwaldhallen har orkestern beställt specialskrivna arrangemang till de vanligaste julmelodierna.

Figurativa marschprogrammet

Mattias köper också in noter till det figurativa marschprogrammet vid Slottet. – Det kan vara arrangemang av kända låtar som *Don't you worry child* av Swedish House Mafia. I första hand något Svenskt som turisterna känner igen.

Jerker Johansson har arrangerat en folkmusiksvit som spelades under somma-

Ann-Christine Olsson, Besa Spahi, Tobias Danielsson och David Bacci från Musik- och teaterbiblioteket på studiebesök på Arméns musikkår på Första Basängvägen i Värtahamnen.

rens figurativa marschprogram. Han fick mycket snäva tidsramar för att musiken skulle passa in när musikerna går i formationer. Arrangemanget måste också vara anpassat till när musikerna går utomhus, med lite tjockare klang än när de sitter still på en konsertscen.

Kvinnliga tonsättare

Mattias letar också ständigt efter blåsmusik av kvinnliga tonsättare och de har bland annat spelat *Ekon från Konungahälla* av Andrea Tarrodi och ouvertüren till operan *Fritiofs Saga* av Elfrida André.

– En konsert innehöll kunglig militärmusik och då gjordes ett arrangemang för orkestern av ett stycke för fyrhändigt piano av prinsessan Eugénie. Ett annat fint stycke var en *Vals Boston* av Ika Peyron som vi spelade på en sommarkonsert. I vår kommer vi spela ett stycke av Monica Dominique, *Inside*

the Rainbow, originalskrivet för Radiojazzgruppen men som har omarbetats för stor blåsensemble av henne själv. Konserten är den 14 februari och där kommer även Karl-Axel och Jonas Dominique att medverka.

Mjukare regler för blåsmusik

Under besöket pratar vi om att det är lättare att köpa in blåsorkestermaterial än stråkorkester- och symfoniorkestermaterial. Mattias tror att det beror på att förlagen tjänar mer på att hyra ut för symfoniorkester än för blåsorkester.

– Det är lite ”mjukare” regler när det gäller upphovsrätt för blåsmusik eftersom det inte finns lika mycket pengar att hämta där. Marschrepertoaren har förlagen inget intresse av alls. När Arméns musikkår vill spela något stycke av en nutida tonsättare till exempel John Williams eller ABBA-musik av Benny

Andersson frågar jag alltid förlagen eller upphovsmannen om vi får arrangera om deras musik. Upphovsmännen uppfattar ofta att det är en cover som orkestern spelar och det har de inget emot bara orkestern Stim-rapporterar* vad de spelar.

Slutligen berättar Mattias att han är mycket glad för att Stabschefen på Livgardet har skrivit under ett dokument som gör att samlingarna nu är klassat som arkiv. Det betyder att man inför en kommande flytt måste följa arkivlagar vad gäller utrymme och klimatkrav.

Vill man veta när musikkåren spelar kan man titta på forsvarsmakten.se eller följa dem på facebook. www.facebook.com/armensmusikkar

* Upphovsrättsorganisationen Stim, Svenska tonsättares internationella musikbyrå, fördelar pengar till kompositörer och textförfattare utifrån musikrapporter från konserter.

Intervju med Lena

Tobias Danielsson, Musik- och teaterbiblioteket, text & foto

Foto Rikard Larsson

Musikbiblioteksnytt står inför stora förändringar. Lena Nettelbladt som varit kvinnan bakom tidskriften i många år lämnar nu över redaktörsspinnen till nya krafter. Och inte nog med det; hon lämnar också sin likaledes mångåriga tjänst på Musik- och teaterbiblioteket (alias Statens musikbibliotek, alias Musikaliska akademiens bibliotek) för att i stället medverka i utvecklandet av Stockholms konstnärliga högskolas olika bibliotek.

Vi är naturligtvis jättegla för Lenas skull, det är svårt att tänka sig en bättre lämpad person för ett uppdrag av det slaget, men samtidigt faller det åtskilliga tårar i smyg för Lena kommer att vara saknad av oss alla. I vilket fall är det på tiden att kvinnan bakom så mycket nu äntligen ställs i centrum och vi tar därför tillfället i akt att ställa några frågor om hennes liv i musikbiblioteksvärlden. Frågorna ställdes skriftligt så att Lena kunde få lite tid på sig att fundera över svaren.

Kan du berätta lite om din yrkesbakgrund. Vad ledde dig till biblioteka-

rieryrket och så småningom till Musikaliska akademiens bibliotek (nuv. Musik- och teaterbiblioteket)?

– Jag läste diverse humanistiska ämnen på universitetet, bland annat musikvetenskap, som inte ledde i någon särskild riktning. Fick tips om att bibliotekarieryrket passar för dem som har läst lite av varje så för att få en yrkesutbildning sökte jag till Bibliotekshögskolan i Borås. När det var dags för praktik bad jag att få komma till ett folkbibliotek med musikavdelning och jag kom till Västerås stadsbibliotek där jag också fick jobb när jag var färdig bibliotekarie. I Västerås var jag i 6 år innan familjen beslöt att flytta till Stockholm. Jag ringde min vän Evabritt Selén för att berättade om flytten. Hon arbetade på Musikaliska akademiens bibliotek och tipsade om ett ledigt jobb där som jag sökte och fick 1988. Biblioteket bytte namn till Statens musikbibliotek och sedan till Musik- och teaterbiblioteket och jag var kvar hela tiden med undantag för två utflykter, 1999 till Kungliga biblioteket och 2012 till Radioarkivet.

Du har ju under din yrkesverksamma tid sett stora förändringar på din arbetsplats. Kan du nämna någon eller några som du tycker är särskilt betydelsefulla?

– Betydelsefulla förändringar är förstas övergången från kvittoutlån till datoriserat utlåningssystem, först Mikromarc och nu 2015 till Sierra. På senare tid har myndigheten Statens musikverk genomgått stora förändringar och biblioteket har fått en mer underordnad ställning. Biblioteket har förlorat personal och alla får hjälpas åt med sysslorna. Trots det tycker jag det är god stämning bland arbetskamraterna och vi fokuserar på kärnverksamheten som är allt som våra besökare behöver.

Vad tycker du är det roligaste i ditt arbete?

– Det roligaste är kontakten med låntagarna och känslan när vi får kvitto på att biblioteket behövs, att vi har köpt in rätt material och katalogiserat så att vi hittar det besökarna efterfrågar.

Musik- och teaterbiblioteket har ju genomgått många namnbyten och förändringar. Tycker du att biblioteket nu lyckas nå ut till de grupper som det främst är till för?

– Jag tror att biblioteket kan göra mycket mer för att informera om att vi finns. Träffade en pensionerad musiklärare som arbetat i Stockholm hela sitt liv utan att veta om att vi finns. Glädjande nog finns det nya grupper som hittar till oss, till exempel teaterstuderande.

Nu väntar dig ett digert och spännande arbete som bibliotekarie på relativt nyformerade Stockholms konstnärliga högskola. Vad tror du blir den största utmaningen med det jobbet?

– Stockholms konstnärliga högskola etablerades 2014 och består av de tre högskolorna Dans- och cirkushögskolan, Operahögskolan och Stockholms dramatiska högskola. Tillsammans med Olle Halldin och Åsa Teglund kommer jag arbeta på de tre högskolornas bibliotek men med fokus på att bygga upp Operahögskolans bibliotek. Jag planerar att börja med att ta reda på vad studenterna och personalen önskar få ut av sitt bibliotek.

Slutligen: Hur ska vi klara oss utan dig på MTB?

– Det kommer att gå bra. Arbetet förändras hela tiden och enskilda medarbetares hål fylls snabbt igen. Den stora frågan för mig är – hur ska jag klara mig utan biblioteket och alla fina arbetskamrater?

Skåningarna tar över

||| Lena Nettelbladt, text

Lena Nettelbladt, redaktör för Musikbiblioteksnytt i tio år, lämnar över redaktörskapet till Gunnel Jönsson och Tobias Danielsson. Foto Rikard Larsson.

Från Lund kommer både Gunnel Jönsson som blir huvudredaktör och Tobias Danielsson som blir biredaktör för Musikbiblioteksnytt. De nya redaktörerna ser fram emot sitt jobb. Här följer några ord om våra nya ciceroner.

Gunnel Jönsson har nyligen slutat på Sveriges Radio Förvaltning efter 31 år på arkiven och biblioteken. Numera volontärarbetar hon för Musikaliska akademiens projekt Levande muskarv. Hon dokumenterar noter med sven-

sk musik som finns i Sveriges radios musikbibliotek och som har förekommit i Radioteatern, till exempel musik av Hilding Rosenberg och Josef Briné. Gunnel sjunger i Nicolai kammarkör som är löst knuten till Storkyrkan i Gamla stan. Ett annat volontärjobb är som fikakompis till en kille från Syrien som varit sex månader i Sverige. Gunnel tog kontakt med Kompisbyrån, fyllde i ett formulär där hon skrev att hon tycker om musik och att fika och de matchade henne med John från Syrien som sjunger i grek-katolska kyr-

kan kyrkan i Stockholm och vill lära sig svenska. För övrigt njuter Gunnel av att vara arbetsbefriad och ägnar sig åt att träffa försummade vänner och att gå på konserter.

Tobias berättar om sig själv

Född i Landskrona, bosatt i Lund från 6 års ålder, skolgång där, så småningom universitet. Kulturvetarlinjens baskurs, musikvetenskap, sociologi mm. Började plugga ryska efter att ha läst *Bröderna Karamazov* av Dostojevskij. Ett års ryskastudier i Sankt Petersburg. Gick så småningom BIViL (Biblioteks- och informationskunskap i Lund) men flyttade till Malmö. Tog ett treårigt studieuppehåll för att undervisa svenska i Pskov i Ryssland, skrev mitt examensarbete om ett barnbibliotek i samma stad. Efter några års idisslande utan bibliotekariejobb fick jag en så kallad accesstjänst på Statens musikbibliotek och hasade mig upp till Stockholm. Jag gjorde ett knappt års gästspel på Sveriges radios musikbibliotek men har annars varit gamla MAB* trogen. Jag sjunger i en kör, fuskar lite på tvärflijt och snaskar gärna choklad. Jag försöker lära mig lite tyska men borde kanske förbättra min franska för att inte tala om ryskan. Det är kul med språk i alla fall.

* MAB = Musikaliska akademiens bibliotek senare Statens musikbibliotek nuvarande Musik- och teaterbiblioteket

Bibliotekarie, skribent och

operaälskare

||| Lena Nettelblatt, text

Henry Larsson i fätöljen framför sin stora musiksamling. Foto Lena Nettelblatt.

En vårdag åkte jag hem till nyligen pensionerade musikbibliotekarien Henry Larsson som bor i en vacker etagelägenhet i Solna tillsammans med sin livskamrat Jan. Jag vill höra om hans yrkesliv och om hans skrivande nu när han är fri från bibliotekariesysslor.

Fyra LP-skivor startade musikintresset

Henry föddes i Stockholm 1950. När hans farmor dog 1958 ärvde han fyra LP-skivor som betydde mycket för hans

framtid. Det var Bachs *Juloratorium*, Brahms fjärde symfoni och två konserter av Bach. Familjen flyttade till Västerås och Henry fortsatte utveckla sitt musikintresse på musikavdelningen vid Västerås stadsbibliotek när han var mellan 13 och 15 år. Han spelade även blockflöjt och piano.

– Det fanns lyssnarhytter under trappan där jag satt och lyssnade på skivor. På söndagar sålde jag tidningar, bland annat till kompositören Werner Wolf Glaser som var mycket vänlig och snäll. Henry hade Bror Samuelsson som

musiklärare i Djäknebergsskolan i klass 7 och 8. Bror Samuelsson (1919–2008) var kördirigent, tonsättare, organist och en musikprofil i Västerås musikliv.

Musik på biblioteket

– Sen flyttade familjen till Uppsala där vi bodde i två år. På stadsbiblioteket vid badhuset på Fyristorg, började jag låna böcker om musikens grunder och studerade partitur till symfonier och operor *Trollflöjten*, *Fidelio* och *Friskyttan*. Även *Wozzeck* som jag tyckte mycket om. In mot gården fanns musikrummet med

lyssnarplatser och hyllan med partitur. På Mozarts födelsedag 27 januari skolkade jag från skolan och satt på biblioteket och lyssnade på *Trollflöjten*.

– Jag hade lätt för tyska och det är användbart när man håller på med musik. Mina föräldrar spelade ofta tyska schlagern på grammofon med Lys Assia Caterina Valente.

Familjen flyttade runt i Mälardalen och bodde bland annat även i Eskilstuna och Tumba.

– Min pappa arbetade som försäljare och det var lätt att byta jobb på den tiden. När jag var 17 år flyttade vi tillbaka till Stockholm och till S:t Eriksgatan. Jag gick i Kungsholms gymnasium där vi var ett gäng musik- och kulturintresserade som träffades och lyssnade på musik. Inte sällan hemma hos Stefan Bohman, senare chef för Musikmuseet, som bodde på Gästrikegatan. Vi sprang också på Operan och jag organiserade besöken. Till skillnad mot de andra hade jag också intresse för bel cantoopera*.

Bibliotekarieutbildning i Borås

Efter gymnasiet läste Henry sociologi och pedagogik, i likhet med många andra på den tiden. Han var aktiv i Vietnamrörelsen på 1970-talet, men hade alltid musiken som en viktig hobby.

“ “ Alla uppskattade biblioteket. Vi som jobbade där fick lära oss att vara rappa och flexibla. Man skulle släppa allt man hade för händer för få fram något material som för stunden var brådskande till en radio- eller TV-sändning.

– Det blev en slags strid eftersom en del inom vänsterrörelsen tyckte att klassisk musik var borgerlig. I dag känns sådana tankar löjliga men då fick jag försvara den klassiska musiken.

Henry arbetade i åtta år som mental-skötare på Beckomberga sjukhus innan han som 33-åring började på BHS, Bibliotekshögskolan, i Borås.

– Där träffade jag Jan som jag bor ihop med. 1984 gjorde jag praktik på Musikaliska akademiens bibliotek där jag lärde känna Evabritt Selén, Anna Lena Holm och Birgitte Horne Jensen. Sam Ragnar Hultén var min handledare. Under praktiken fick jag vara en dag på Sveriges Radios musikbibliotek och en vecka på Arkivet för ljud och bild där jag fick katalogisera ekosändningar. När jag var färdig bibliotekarie 1985 arbetade jag som sjukhusbibliotekarie på Långbro sjukhus och sedan började jag på Talboks- och punktskriftsbiblioteket (TPB), numera MTM, Myndigheten för tillgängliga medier.

– Det var en rolig tid – en tid när bibliotekarierna fortfarande stod i centrum. Jag har många positiva minnen från bokmöten där vi satt och bestämde vilka böcker som vi tyckte skulle läsas in för de synskadade. Nu är det andra yrkeskategorier som bestämmer på biblioteken, ofta fjärran från kärnverksamhet och innehåll! Vingårdsslitandet värdesätts inte på samma sätt.

Sveriges Radio

Våren 1990 började Henry arbeta som bibliotekarie på Musikbiblioteket vid Sveriges Radio.

– Där fanns ett fantastiskt material och spännande, trevliga låntagare som Inge- mar von Heijne, Berit Berling, Anders Berglund och Stig Westerberg, radiopratare, musiker, dirigenter, populärmusiker och kompositörer. Alla uppskattade biblioteket. Vi som jobbade där fick lära oss att vara rappa och flexibla. Man skulle släppa allt man hade för händer för få fram något material som för stunden var brådskande till en radio- eller TV-sändning.

– Arbetet var mycket ryckigt, det var inte samma uppdelning på inre och yttre tjänst som på andra bibliotek. Vi satt i landskap bland böckerna och noterna och låntagarna kom fram till vårt skrivbord och ställde frågor. Senare kom lånedisken och det blev lite bättre. Det var gammaldags med bakelittelefoner och inga vedertagna katalogregler och alla var undergivna och

rädda för dåvarande chefen. Det var ständiga chefsbyten vilket gick ut över bibliotekets långsiktiga arbete. Under 14 år hade jag 10 olika chefer. Det var ständiga krismöten. Efter en fadäs med Radiokören, som fått olika utgåvor av partitur och stämmor till ett verk, kom dirigenten Gustaf Sjökvist ner till biblioteket och var topp tunnor rasande. Dåvarande chefen gömde sig bakom min rygg och viskade: “Jag funderar på att gå en kurs i notläsning i vår, är du också intresserad?”. Hon hade inte ens förstått att man måste kunna läsa noter för att arbeta där! Det gick naturligtvis inte och hon slutade med buller och bång efter sju månader. Vissa chefer isolerade sig och förstod inte att biblioteket behövde en arbetande chef.

– Jag fick så småningom katalogansvar och arbetade övertid i åtta år med att lägga in poster på bland annat 25 000 böcker i den datoriserade katalogen GAMBA. Jag anpassade katalogreglerna till datormiljö och skapade prejudikat för olika typer av notmaterial. Efter diverse konflikter och en insändare där jag kritiserade ledningen för att inte tillräckligt satsa på en datorisering av bibliotekets kortkatalog sa jag upp mig och började arbeta på TPB igen. Numera verkar bibliotek och arkiv på Sveriges Radio vara på avveckling.

Henry – skribenten

Henry sitter med i redaktionen för tidskriften *Opera* där han recenserar skivor, böcker och föreställningar – både utomlands och i Sverige.

– Jag blev tillfrågad om jag ville skriva något om Leo Blech som var gäst-dirigent på Operan i Stockholm nästan varje år från 1925–1949. Han var av jüdisch börd men var kvar i Nazityskland ända till 1936 som kapellmästare för Staatsoper i Berlin. Efter sin död fick Leo Blech en “Ehrengrab”, hedersgrav, som byråkrater inom Berlins stadsförvaltning ville upphäva statusen på. Då blev det rabalder bland musikmänniskor och Jutta Lambrecht, som är bibliotekarie på Westdeutsche Rundfunk i Köln, tog initiativ till att ge ut en liten skrift om Leo Blech i en serie kallad *Jüdische Miniaturen*. Jag satt på Operans arkiv och på Kungliga biblioteket och tog även kontakt med Leo Blechs

Henry Larsson visar en del av sin librettosamling.
Foto Lena Nettelbladt.

sondotter Helen Frykholm som arbetat som regiassistent på Stockholmsoperan.

Judiska operasångare

– Samtidigt som jag skrev om Leo Blech förberedde jag ett föredrag om judiska sångare på Metropolitan i New York på 40-60-talen. De var alla barn till fattiga invandrare från Östeuropa i början av 1900-talet och idén fick jag från en artikel i *Opera News*. Jag gjorde en power point och presenterade 12 operasångare med bild och musik. Det var Richard Tucker, Regina Resnick, Risë Stevens, Robert Merrill, Roberta Peters, Leonard Warren, Evelyn Lear, Beverly Sills med flera. Jag höll föredraget på Judiska museet på Hälsingegatan i Stockholm och det blev mycket uppskattat.

Heinz Freudenthals memoarer

Dirigenten Heinz Freudenthal (1905–1999) kom till Sverige från Tyskland 1928, först till Göteborgs orkesterförening där han spelade viola och från 1936–1953. Sedan var han chefsdirigent för Norrköpings symfoniorkester som han ryckte upp till professionell standard. Han var också den som framförde Monteverdis opera *Orfeo* för första gången i Sverige.

– Jag känner hans son Peter Freudenthal som i sin ägo hade faderns memoarer, 230 sidor maskinskriven text på tyska från 1970-talet. Vi får se vad som händer med dem. Just nu sitter Carl-

Gunnar Åhlén och gör en översättning av memoarerna, som är både intressanta och roliga, till svenska. Jag hoppas också att något bibliotek vill ta hand om originalet.

Intresserad av allt judiskt

Henry har hållit föredrag på Judiska museet om kompositören Felix Mendelssohn och hans judiska självidentifikation, om Judiska Kulturförbundet i Nazityskland och om kantorn och världstenoren Joseph Schmidt. Det har också blivit artiklar i ibland annat tidskriften *Axess*.

– Jag har alltid varit intresserad av det judiska även om jag inte har den bakgrunden själv och läser sedan många år *Judisk krönika*.

I Dagens nyheter skrev han en essä om Judiska kulturförbundet som bildades i Berlin 1933. Efter att en lag trätt i kraft som frantog judar rätten att inneha tjänst i offentlig förvaltning, miste sångare, musiker, regissörer och skådespelare sina jobb. Judiska kulturförbundet ordnade operaföreställningar, konserter och föreläsningar och upplöstes den 11 september 1941. Grundaren Kurs Singer satt då i koncentrationslägret Theresienstadt. I essän berättar Henry om ett cd-utgivningsprojekt med restaurerade ljudinspelningar från Judiska kulturförbundets grammofoonverksamhet.

Så ramlade jag in i Siv Wennbergs värld

– Bo Hyttner som har skivbolaget Sterling, kontaktade mig och frågade om jag ville skriva texter till skivor med Siv Wennberg som han skulle ge ut. Jag tackade ja och nu har jag träffat Siv så många gånger att de inte går att räkna och inte heller hur många timmar vi har suttit och pratat. Det har blivit 17 CD fördelade på 9 utgåvor, varav tre kompletta operor: *Die Frau ohne Schatten* med bland andra Birgit Nilsson från 1975, *Maskeradbalen* med Nicolai Gedda från 1976 och *Tristan och Isolde* från Stockholms konserthus med Norrköpings Symfoniorkester 1988.

– Siv är fantastisk som Isolde men grämer sig att hon inte fick sjunga

Isolde på scenen. På Stockholmsoperan blev det just då nedskärningar och den planerade *Tristan och Isolde* ersattes med *Arabella*.

– För varje CD-utgåva har jag gjort en intervju som handlar om just den produktionen. Jag har också försett utgåvorna med romanstexter.

Jag sjunger ut – Siv Wennbergs memoarer

Siv Wennberg har också skrivit sina memoarer. Även hon på skrivmaskin och Henry har språkredigerat texten och lagt in den i Word. Boken har nu kommit ut och heter *Jag sjunger ut – ett dramatiskt sångarliv*. Siv Wennberg började som konsertpianist. Hon gick på Musikhögskolan i Stockholm och studerade piano för Greta Eriksson. Sen var det någon som kände på hennes stämband.

– Men fröken Johansson, ni har ju stämband av granit! Det finns många konsertpianister men det finns inte många som har sådana här stämband.

Efter övertalning sadlade Siv Wennberg om och började studera sång för sångpedagog Arne Sunnegårdh (1907–1972). Då lossnade allt. Han förläste hennes röst och Siv prisar honom. Siv vann flera sångtävlingar och fick en sensationell framgång.

– Håkan Hagegård och jag är de enda som inte har gått Operahögskolan, men det har gått bra för oss ändå, säger Siv Wennberg.

Hon debuterade 1972 som Sieglinde i operan *Valkyrian* av Richard Wagner och blev sedan handplockad till operorna i Stuttgart och Frankfurt där hon bland annat sjöng *Fidelio*, Senta i *Flygande Holländaren* med mera.

Henry har också skrivit kommentarhäften till skivor med operasångerskan och Dalhalla-grundaren Margareta Dellefors, hovsångerskan Laila Andersson-Palme och många fler lär det bli.

* *Bel canto* är en italiensk vokalteknik utvecklad på 1700- och 1800-talet, som betonar vacker klang och teknisk sängskicklighet (Wikipedia).

En raritet med svindlande perspektiv

||| Elisabet Andersson, Musik- och teaterbiblioteket

På Musik- och teaterbiblioteket finns en samling äldre noter som inte syns på nätet över huvudtaget. Enda sökmöjligheten är en gammal hederlig kortkatalog i bibliotekets expedition. I mina uppgifter ingår att föra in denna samling i Libris.

Det är ett arbete som inte är högprioriterat, jag plockar en kapsel lite då och då när inget annat mer brådskande pockar på uppmärksamheten. Så var det några dagar före min sommarssemester i år. Jag fick lite tid över och plockade en kapsel med bokstaven K. Där låg några helt normala noter, men så fanns där också en ask med ett mystiskt innehåll. Inuti asken låg en orange platta och 21 buntar med små kort med noter på, allt inslaget i ett brunt omslagspapper med en orange etikett. Vad var nu detta?

Musikaliskt tärningsspel

Det här var någonting jag aldrig stött på tidigare så jag behövde ta reda på mer om detta verk. Jag började naturligtvis med att söka i Libris. Någon post fann jag inte men tack vare en kollegas utmärkta katalogisering fick jag träff på en dansk bok, *Kuhlau Kanons* utgiven av Busk och Maegaard, där verket beskrivs. Denna bok visade sig vara en guldgruva ifråga om information om detta märkliga verk. Här kan man läsa att detta är ett musikaliskt tärningsspel, ett sällskapsspel som även syftar till att ge insikter i komposition. I var och en av de 21 buntarna ligger 11 kort markerade med bokstäver och siffror. På varje kort finns en melodidel i $\frac{3}{4}$ -dels takt. Genom att slå två tärningar kombineras korten slumpvis till en melodi, en vals för piano. Den orange plattan fungerar som ett slags notställ.

De kort man fått fram genom tärningskastningen sticks i alfabetisk ordning in i de tre raderna med fickor på plattan. Spelet gavs ut omkring 1820 och beskrevs då som att det är detsamma för örat som kalejdoskopet är för ögat. Det ser inte mycket ut för världen men antalet möjliga versioner är fullkomligt svindlande. $1121 = 7\ 400\ 249\ 944\ 258\ 160\ 101\ 211$, vilket betyder över 7400 triljoner valser. En sådan vals tar ca 70 sekunder att spela och därmed skulle det otroligt nog ta 16 tusen biljoner år att spela alla möjliga versioner. Detta lär vara cirka en miljon gånger universums ålder sedan Big bang. Snacka om mindblowing!

Slumpmusik

Den här typen av slumpmusik, eller aleatorisk musik som det också kallas, dyker upp i mitten av 1700-talet och

“ “ Detta lär vara cirka en miljon gånger universums ålder sedan Big bang. Snacka om mindblowing!

Kuhlau var inte den ende som komponerade sådan musik. Ett av de tidigaste exemplen är av Johann Philipp Kirnberger (1721–1783) och både Joseph Haydn (1732–1809) och Wolfgang

"Kaleidakustikon, en musikalsk underholdning for claveerspillere" står det på etiketten och upphovsmannen är den tysk-danske tonsätaren Friedrich Kuhlau (1786-1832).

Amadeus Mozart (1756–1791) tillskrivs sådana kompositioner även om upphovet till dessa är osäkert. Under 1950- och 60-talen experimenterades det också med musik av aleatoriskt slag av bland andra John Cage, Charles Ives, Pierre Boulez och Karlheinz Stockhausen.

Kaleidakustikon

Mina efterforskningar visade också att vårt exemplar av Kuhlaus *Kaleidakustikon* troligen är ett av mycket få bevarade i världen och alltså en unik raritet. I den danska boken, som beskriver *Kaleidakustikon* mycket detaljerat med bilder på alla kort, framgår att man vid beskrivningen endast haft tillgång till ett defekt exemplar från Det Kongelige Bibliotek i Köpenhamn där åtta kort saknas och att man utan framgång sökt på bibliotek runt om i Europa. Denna uppgift gjorde att jag tog mig en titt på Det Kongeliges webbsida, och vad ser jag? Jo, där har man en avdelning, Dansk Center for Musikudgivelse, som av en underlig slump (!) just i detta nu är i färd med ett avancerat digitaliseringsprojekt av *Kaleidakustikon*. Man vill förutom att lägga ut en digital version av de 231 korten koppla dem till någon form av mediaspelare så att man ska kunna lyssna till de slumpvist utvalda valserna. Men tänker man göra det utan att ha tillgång till alla korten, frågade jag mig. Nåja, den danska boken har nästan tjugo år på nacken så man har kanske fått fatt i de saknade

korten sedan den skrevs, tänkte jag och därefter var det dags för min semester.

Två tärningar

När jag kom tillbaka till jobbet efter sommaren skrev jag ändå ett mejl till Köpenhamn med frågan om de

“ Det tog inte många minuter innan jag fick ett svarsmejl med många utropstecken och verbala glädjeskutt

möjligtvis hade behov av att få tillgång till vårt kompletta spel. Det tog inte många minuter innan jag fick ett svarsmejl med många utropstecken och verbala glädjeskutt. Detta var en fantas-

tisk nyhet, de hade utan resultat sökt med ljus och lykta efter ett komplett *Kaleidakustikon* och mitt mejl kom just i grevens tid med tanke på deras digitaliseringsprojekt. Det enda spår de fått upp genom sitt sökande var en uppgift om att det för några år sedan sålts på auktion i Paris. Frågan man ställer sig är naturligtvis hur noga danskarna egentligen hade gjort sina efterforskningar, de hade i varje fall inte vänt sig granngårds. Nåväl, resultatet blev att jag skickade skannade kopior till Köpenhamn och passade naturligtvis också på att lägga ut spelet i vår katalog. Deras projekt är ännu inte färdigt, men vem som helst som har två tärningar kan gå in i vår katalog och sätta igång att spela *Kaleidakustikon* och har därmed tillgång till ett nöje som varar oändligt länge, ja faktiskt biljontals år.

Jag tror på mentorskap!

||| Lena Nettelblatt, text & foto

Radiojournalisten Per Feltzin är nöjd med servicen från Research & Musik.

I slutet av september träffade jag Per Feltzin för att fråga honom hur han använder Musikbiblioteket. Så här berättar han själv om sitt arbete.

Jag har jobbat på Sveriges Radio sedan 1979. Mitt arbete på radio började med att jag luffade runt i Japan och lärde känna japansk musik. Margareta Mangs hade radioprogrammet

All världens musik och jag tog kontakt med henne när jag kom hem och fick göra ett program om japansk musik. Jag tror på mentorskap! Margareta Mangs blev min mentor. En mentor är en som säger ifrån när det blir för dåligt. Sedan gjorde jag förslag på musik till fyra *Opp Amaryllis*, ett program med mest klassisk musik som sändes varje vardagmorgon från 1970–2003. Sen har det rullat på. Jag är helt utbildad, det enda certi-

fikat jag har är som biografvaktmästare. Jag har arbetat som träsöldslärare i 10 år men slutade när det krävdes dokumenterad examen vilket skulle betyda 5 års utbildning.

Här är den ju!

En god vän som är lärare på Kungliga musikhögskolan har givit mig några lektioner i musikteori men jag har ingen formell musikutbildning. Jag lyssnar på musik och läser om musik och lär mig på så sätt. Jag kollar upp – varför säger Sten Frykberg* så? Och varför säger Bodil Asketorp* så? Jag ser mig som en typisk autodidakt. I över 30 år har jag recenserat föreställningarna på Vadstena-Akademien för radions Kulturnytt. Inför en av de första gångerna jag skulle åka dit gick jag ner till Musikbiblioteket på Sveriges Radio och bad om hjälp. Det var en mycket okänd opera från 1700-talet som framfördes vid Vadstena-Akademien. I min hand fick jag ett litet häfte som Musikbibliotekets personal hade fångat upp. Det innehöll en genomgång av operan som jag skulle recensera skrivet av en amatör för över hundra år sedan. Här är den ju! Jag minns fortfarande känslan av att kunna finna information av detta slag i biblioteket.

Teknologin gör oss lata

Jag har gjort mellan 20 och 30 program i serien *Vägvisaren*. I programmet jämförde jag de bästa inspelningarna av den klasiska reperotarens standardverk. Det första jag gjorde var alltid att gå till radions Musikbibliotek och låna partituret. Ibland innehöll det handskrivna anteckningar av dirigenten. Men något

har tyvärr hänt. Förut var det naturligt att gå ner till biblioteket. Nu har jag Grove's [*The new Grove Dictionary of music and musicians*] i datorn och hela Grammfonarkivets bestånd och nästan hela Musikbibliotekets. Datorn är en välsignelse och en förbannelse. Det är början på förfallet. Teknologin gör det lättare för oss men vi blir för lata för att gå ner till biblioteket och söka ytterligare information. Vill jag ha en bok så mailar jag och de sänder boken till mig. Vad jag missar är botaniserandet. Förut gick jag ner i Grammfonarkivet och Musikbiblioteket och bläddrade bland skivor och noter. Det rent fysiskt slumpmässiga har försvunnit. Ibland tar jag ändå hissen ner de sju våningarna för att låna cd-konvolutet. I Norge har radion skannat alla cd-bilagor men av upphovsrättsliga skäl har Sveriges Radio valt att inte göra det när de digi-

taliserade ljudet från 240 000 CD.

Trygg med att min fråga hamnar rätt

Vi journalister ska numera själva katalogisera/programrapportera de radioprogram vi har gjort, sådant som tidigare bibliotekarierna vid radioarkivet gjorde. Ibland blir det inte rätt och jag ägnar en del tid åt att rapportera felaktigheter i programrapporteringen. Det gäller också vid digitaliseringen av de många musikalbumen.

Det är beundransvärt hur bra det ändå funkar trots Sveriges Radio Förvaltnings stora omställning med personalneddragningar. Alla är så hjälpsamma vid den nya desken Research & Musik, jag tycker att det har blivit lättare med en enda epostadress att vända mig till. Jag får jättesnabb service och känner

mig trygg med att min fråga hamnar rätt.

* Sten Frykberg ledde programmet Önskekonserten från 1964–1983.

* Bodil Asketorp medverkar i många av P2s radioprogram, bland annat som domare i Bit för bit.

På Sveriges Radios hemsida kan du läsa mer om Per Feltzin. En avgörande musikupplevelse för honom var när han såg Emerson Lake and Palmer på TV på 1970-talet när de framförde sin version av Mussorgskijs *Tavlor på en utställning*. 2005 fick Per Feltzin Ikarospriset för två program han gjort om sitt barnbarn Vilma. Lyssna gärna! t.sr.se/1NMGcdf

Musipedia

||| Lena Nettelblatt, text

Pia Shekhter ordnade kursen *Musica i Digital Libraries i Göteborg hösten 2104*. Jörgen Diet från München var lärare och han visade en rolig databas – Musipedia. Den startades av Rainer Typke. Musipedia är inspirerad av Wikipedia men har ingen koppling till den. I databasen finns en samling sökbara melodier och musikaliska teman. Varje post kan redigeras av vem som helt.

För närvarande finns det 5894 medlemmar som bidrar till databasen och svarar på frågor i forumet som hör till. En post kan innehålla några takter noter, en MIDI-fil och texter om musiken och kompositören.

Upp och ner

Det som Jörgen Diet framhåller mest och som vi får öva oss på under kursen är att söka i Musipedia med hjälp av Parsons code. Det är ett symboliskt söksystem för melodiidentifikation. Allt du behöver veta är om melodin går upp eller ner. Denys Parsons kom ut med boken *The Directory of Tunes and Musical Themes* 1975. I Musipedia klickar du på Search melodic contour för att använda Parsons code.

- * = första tonen
- u = up (upp) om tonen är högre än den tidigare
- d = down (ner) om tonen är lägre än den tidigare
- r = repeat (repetition) om tonen är samma som den tidigare

Så här kan en melodi se ut med Parsons code:

Blinka lilla stjärna: *rururdrdrdrdr
urdrdrdrdrdrdrdrururdrdrdrdr
Stilla natt: *udduuddurdrurduddud-
durudduddurudduuddudd

Vissla eller knacka

Det finns fler sökmöjligheter när du känner melodin men inte vet vad det är. I Melodyhound kan du spela den på ett piano, Flash-baserat eller ett JavaScript-baserat piano. Det finns också möjlighet att vissla melodin in i datorns mikrofon eller knacka rytmen på datorns tangentbord.

Musipedia fungerar bäst för klassisk musik men du kan även hitta populärmusik.

Pröva! Det är kul!

www.musipedia.org

Källa: Musipedia och Wikipedia

En heldag i Stockholm

||| Lena Nettelblatt, text & foto

I konsertsalen på Stiftelsen Musikkulturens Främjande står Anna Duberg, Åse Ström, Lars Landin, Gunnel Jönsson, Johanna Ljunggren, Göran Grahn, Ragnar Köhlin och Evabritt Selén.

Eftersom den Nordisk/Baltiska konferensen i Trondheim i oktober blev inställd, ville vår styrelse ändå ordna en träff för sina medlemmar. Det blev en heldag i Stockholm som kallades Museum, arkiv och Föredraget. Endast tio medlemmar hade möjlighet att komma men vi fick en trevlig och innehållsrik dag tillsammans.

Ett helt nytt museum

Vi träffades på Sibyllegatan 2 där Scenkonstmuseet, som är en del av Statens musikverk, slår upp sina portar under 2017. Museet, tidigare kallat Musik- och teatermuseum, stängde för renovering i mars 2014. Statens fastighetsverk har nu renoverat lokalerna och personalen börjar så smått flytta tillbaka. Men mycket återstår innan besökarna kan välla in. Efter kaffe, smörgås och kaka

berättade Malin Karlsson, program- och eventansvarig, för oss om vilket arbete det innebär att förbereda ett helt nytt museum som på engelska heter Swedish Museum of Performing Arts.

Själva byggnaden är från 1600-talet och kallas Kronobageriet. Det är Stockholms äldsta bevarade industribyggnad och förutom bageri har det även fungerat som vapenförråd och brännvinslager. Sedan 1988 är fastigheten klassad som statligt byggnadsminne. På 1970-talet renoverades huset och 1979 flyttade Musikmuseet in.

– Det är ett knepigt hus att jobba i men vi har beslutat att jobba med huset och inte mot det, säger Malin.

Kaxar till oss!

Scenkonstmuseets 14 anställda ska nu arbeta fram det nya museet.

– Vi kaxar till oss, berättar Malin Karlsson, vi satsar på att få 150 000 besökare per år! Dubbelt så många jämfört med det gamla museets besöksiffror. Museet har som motto ”Ett museum för den skapande människan”. Vi ska ställa besökaren i fokus. Målgrupperna är dans- musik- och teaterintresserade.

Museet kommer att ha en huvudutställning uppdelad på teater, dans, musik och teaterfigurer med fokus på 1900-talet.

– Vi har alla deltagit i olika workshops, använt oändligt många post-it-lappar och vi har haft möte med referensgrupper och fokusgrupper men också gjort en gedigen omvärldsanalys med studiebesök i Sverige och utomlands i det omfattande arbetet som ligger till grund för det nya museet.

Det nya museets huvudutställning

– Scenkonstmuseets nya huvudutställning kommer att ha som röd tråd den skapande människan inom den professionella scenkonsten. Huvudutställningen kommer att fyllas med föremål och interaktivitet kring konstformerna dans, musik och teater med målet att skapa nyfikenhet och skaparlust hos besökarna men också öppna för reflektion och insikter kring konstformernas betydelse och uttrycket av dessa.

Utöver huvudutställningen pågår ett stort arbete med utveckling av den övriga publika verksamheten vid det nya museet. Planering av tillfälliga utställningar, programverksamhet och pedagogisk verksamhet pågår för fullt.

Göran Grahn har vita handskar på när han visar manuskriptet av Chopins *Revolutionsetyd*.

Det var spännande för oss att få gå runt med Malin i de tomma lokalerna och fantisera hur det kommer att se ut när Scenkonstmuseet slår upp sina portar i början på 2017.

Från vin till musik

Efter lunch på Borggården på Armémuseum gick vår lilla grupp till Stiftelsen Musikulturens främjande på Riddargatan 35–37. Göran Grahn, som har arbetat på museet sedan 1980, tog emot oss och visade oss samlingarna.

“Här finns till exempel ”smutsiga” flöjter med läppmärken vilket är intressant för de som studerar uppförandepraxis

Rudolf Nydahl, 1882–1973, grundade museet 1920 sedan han varit tvungen att sälja sin vinhandel när statliga AB Vin & Spritcentralen fick monopol. Han ägnade sig sedan helt åt sin stora passion Musiken och reste runt och köpte in musikinstrument, manuskript, brev, tryckta noter och kuriosa. Särskilt intresserade Rudolf Nydahl sig för fransk musik. I Paris köpte han möbler som tillhört Bizet och fick hyra en hel järnvägskupé för att få hem det han köpt.

Sålde ett manuskript på Sotheby's

Nydahl köpte in cirka 6000 brev. Musikforskare Bonnie Lomnäs har läst dem alla och förtecknat dem. Ett arbete som tog sex år! Här finns brev från Bizet, Jenny Lind, Wagner och Grieg. I samlingen ingår 550 musikinstrument och tusentals fotografier, teckningar och målningar med musikanknytning. Bland manuskripten finns till exempel Chopins *Revolutionsetyd* (Etyd, nr 12, op. 10, c-moll), *Till havs* av Gustaf Nordqvist, partituret till *Silkesstegen* (*La scala di seta*) av Rossini och en violinsonat i B-dur av Mozart. Tre personer arbetar deltid på museet med allt från städning, guidning, ordna konserter till

att förteckna noter. Museet har 6–7000 besökare per år, däribland musikforskare från hela världen. Stiftelsen får inga bidrag och för några år sedan var de tvungna att sälja ett manuskript till scherzosaten ur Beethovens stråkkvartett op. 127. Det såldes på auktionshuset Sotheby's för 13,2 miljoner kronor. Samlandet är avslutat men museet har även tagit emot musikforskare Ingemar Bengtssons arkiv som Bonnie Lomnäs har förtecknat.

Flöjter med läppmärken

Museet är uppdelat i rum med olika teman. Svenska rummet innehåller möbler som tillhört Franz Berwald och svenska instrument såsom ett klavikord från 1808. I 1700-talsrummet finns dansmästarfioler, så kallade pochetter, och i 1800-talsrummet finns Bizets möbler och en flygel som tillhört Chopin. Musikinstrumenten är inte restaurerade till spelbart skick och många instrumentforskare gläds över detta.

– Här finns till exempel ”smutsiga” flöjter med läppmärken vilket är intressant för de som studerar uppförandepraxis, berättar Göran Grahn.

Vädret var vackert så vår lilla grupp promenerade till Musik- och teaterbiblioteket på Torsgatan 19 där dagen fortsatte med föreställningen *Föredraget* – en anakronistisk intervju med Bach av och med pianisten Love Derwinger. En heldag i Stockholms avslutades med middag och till sist en kopp kaffe på Centralen.

Vi fick en rundvandring i de än så länge tomma museilokalerna på Sibyllegatan 2. Evabritt Selén, Malin Karlsson, Anna Duberg, Gunnel Jönsson, Ragnar Köhlin, Lars Landin, Göran Grahn, Johanna Ljunggren, Åse Ström, Elisabet Andersson och Anna Kyhlberg Boström.

Vad blev det kvar? – nya tider i Radiohuset

||| Lena Nettelbladt, text & foto

Evabritt Selén och Margareta Holdar Davidsson är glada över att de nu är anställda av Sveriges radio i sina roller som ansvariga för Radiokörens noter respektive Sveriges Radios Symfoniorkesters noter.

I slutet av sommaren cyklade jag till Oxenstiernsgatan 20 för att se hur det ser ut efter Sveriges Radio Förvaltnings (SRF) stora omorganisation som genomförts under tiden 1 februari 2014 – sommaren 2015.

SRF är en del av public service och ansvarar för gemensamma service- och stödfunktioner, såsom arkiv & bibliotek, post, telefonväxel och fastighetsförvaltning, för SVT, SR och UR samt övriga företag inom public servicegruppen. SRF är även fastighetsägare – i Stockholm och i ett antal andra städer där SVT, SR och UR bedriver program-

verksamhet. SRF ägs av de tre programbolagen.

Redan 2012 kom krav på besparingar. Efter en verksamhetsöversyn 2013, tog styrelsen för SRF beslutet om nedskärningar, som för arkivens och bibliotekens del innebar en minskning med 30 tjänster, från 57 till 27. Under hösten 2013 var det mangling av LAS-regler (LAS = anställningsskyddslagen) och noggranna genomgångar av personalens anställningstider. Uppsägningarna verkställdes onsdagen den 27 november 2013. Alla som blev uppsagda fick gå hem den dagen men hade arbetsplikt

från nästa dag och sex månader framåt eller ett år beroende på anställningstid. Det var en svår tid för alla att arbeta sida vid sida – uppsagda och inte uppsagda. I dag återstår 23,5 tjänster, inkl. avdelningschef, med arkiv-, research- och bibliotekssysslor inom avdelningen Research & Musik. Hela SRF har sammanlagt 67 anställda.

Från fem bibliotek till ett

I Musikbiblioteksnytt nummer 3 2012 skrev jag om de fem biblioteken och arkiven som då fanns i Radiohuset: Radioarkivet, Dokumentarkivet, Research ("vanliga biblioteket + pressarkivet"), Musikbiblioteket och Grammofonarkivet.

Radioarkivet, som till största delen är digitaliserat, har bytt namn till Programbanken och hör numera till Sveriges Radio. Dokumentarkivet, med 3 arkivarier, ingår organisatoriskt i avdelningen Administration på SRF. Kör- och orkesterbibliotekarierna som arbetar för Radiokören och Sveriges Radios Symfoniorkester, är från och med 1 maj 2015 anställda av Berwaldhallen, Sveriges Radio. Kvar i avdelningen Research & Musik är researchers och bibliotekarierna från tidigare Research, så kallade musikförmedlare från Grammofonarkivet, 13 personer, samt 2 tjänster musikbibliotekarierna av det som finns kvar av Musikbiblioteket, utöver kör- och orkesterbibliotekarierna. Även Grammofonarkivets samlingar

är till stora delar digitaliserade. Dagens musikförmedlare köper inga skivor utan enbart ljudfiler.

Jag fick träffa Stina Carlsson som tidigare arbetade på Radioarkivet men som nu arbetar med olika material på avdelningen Research & Musik. Lokalerna har gjorts om och på gatuplanet finns en så kallad Research-desk. Den ligger nära huvudingången så det är lätt för besökare att slinka in. Det är ett ljust biblioteksrum med tidskrifter, sittplatser och plats för två arkivarier/bibliotekarier som tar emot alla typer av frågor från Sveriges Radios personal. – Vi som har jourpass i denna desk tar i första hand emot frågor från de besökare som kommer in. Vi svarar på telefon vissa tider och tar emot mailfrågor. Passen är från på 4,5 timme i taget, 8–12:30 och 12:30–16:30. Vi får cirka 20 frågor per dag och många är låtförfrågningar. Enskilda låtar köper vi in direkt från iTunes på förfrågan, berättar Stina. Allt researcharbete sker i lokalerna på N1, en trappa ner där Biblioteket, Pressarkivet och Musikbiblioteket ligger. Här svarar man på telefonfrågor och tar emot och märker upp mailfrågor enligt ett färgkodningssystem för att snabbt kunna se vilken kategori en fråga hamnar i. Tidskrifter lånas ut men inte det senaste numret, undantagna är musiktidskrifter som inte lånas ut eftersom

“ En stor del av orkestrens noter måste hyras från förlag över hela världen, och mycket tid går åt till beställning och ”jagande” av hyresmaterial.

de indexerar. Alla tidskrifter ankomstregistreras i bibliotekssystemet Mikromarc som bibliotek och arkiv började använda i december 2014.

– Vi försöker vara flexibla eftersom det kan vara bråttom att få fram material till en radio- eller TV-sändning. Om vi inte har de böcker eller tidskrifter som journalisten vill ha så lånar vi in det så snabbt som möjligt, ofta från Stockholms stadsbibliotek vid Odenplan eller filialerna vid Medborgarplatsen eller i

Stina Carlsson och Stefan Lysarides i det som förr kallades referensbiblioteket, nu Research-desken på bottenvåningen.

Fältöversten. Vi ringer och skickar sedan ett bud som hämtar boken. Även på Pressarkivet har man minskat personalstyrkan med ett antal tjänster. Tidigare arbete med klassificering av dagstidningar har man upphört med. Research i dagstidningar och tidskrifter sker fortfarande i Pressarkivets kortkatalog, men även i olika medie- och pressdatabaser.

Recensioner och bokmöten

– Varannan vecka har vi bokmöten. Vi har delat upp SAB (klassifikations-system för svenska bibliotek) mellan oss bibliotekarier och vi bevakar olika områden. Jag bevakar avdelningarna I, K, Q, P, J och N (konst, teater, film, historia, ekonomi och näringsliv, teknik, arkeologi och geografi). Alla bibliotekarier turas om med att läsa bokrecensioner i Dagens Nyheter, Svenska Dagbladet, Aftonbladet, Expressen, Sydsvenskan, Göteborgsposten och Bibliotekstjänsts listor. Vi använder Mikromarcs inköpsmodul och köper in böckerna från Adlibris och Bokus.

Stina, Monica Nähls och Stefan Lysarides turas om att svara på radioarkivsfrågor, vilket innebär att skicka ljudfiler med radioinslag. Tidigare satt de på Radioarkivet och katalogiserade radioprogram men nu är det meningen att journalisten som gjort programmet ska katalogisera det själv.

Kör- och orkesterbibliotekarier

Stina lämnar mig inne på Musikbiblio-

teket där jag får träffa Evabritt Selén, Margareta Holdar Davidsson, Margareta Odenman och Fredrik Råström. På Musikbiblioteket finns det nu endast två bibliotekarietjänster, det är Margareta Odenman som arbetar heltid och Kristina Molitor och Evabritt som arbetar halvtid. Evabritt och Margareta Odenman köper in musiklitteratur och indexerar musiktidskrifter.

– Vi svarar på musikrelaterade frågor som kommer in via telefon, epost eller personliga besök. Men det är svårt att få tid till det inre arbetet som att köpa in och katalogisera noter, se över beståndet och ägna sig åt materialvård, säger Evabritt.

– Jag arbetar heltid som orkesterbibliotekarie för Sveriges Radios Symfoni-orkester och är numera anställd av Sveriges Radio, berättar Margareta Holdar Davidsson. Så är även Fredrik Råström, och Pär Ohlson, som inte var på plats vid tillfället. Orkesterbibliotekarierna ansvarar för Radioorkestrens noter till alla produktioner som görs i Berwaldhallen, i samarbete med SVT och på turnéer. Det innebär mycket researcharbete för att få tag i noter, kontakter med dirigenter, solister och producenter för att fastställa rätt versioner och utgåvor samt ”vanliga” sysslor, som katalogisering och hantering av de fysiska materialen. En stor del av orkestrens noter måste hyras från förlag över hela världen, och mycket tid går åt till beställning och ”jagande” av hyresmaterial.

Även Evabritt är anställd på Sveriges Radio som ansvarig för noterna till Radiokören.

– Både Fredrik och jag sitter med i repertoarråd och kan föreslå musik som ska framföras i Berwaldhallen, säger Evabritt. Vi har anpassat öppettiderna på Musikbiblioteket för orkestrernas och körens medlemmar.

Jag tackar för besöket och cyklar vidare med en känsla av nedstämdhet över neddragningar som sker på många håll i vår bransch. Ändå hoppfull eftersom det i längden visar sig att våra tjänster behövs och att vi trots stora omorganisationer finner vägar att fortsätta vårt arbete inom musikbibliotek och musikarkiv.

Margareta Odenman sitter i nya desken för Research och musik på gatuplanet i Radiobuset.

Nytt nummer av Dokumenterat

||| Rikard Larsson, Musik- och teaterbiblioteket

En berättelse om en autograf av Tjajkovskij, en exposé över konsertlivet i 1850-talets Stockholm, och mängder av spännande och illustrerade notomslag. Nya numret av tidskriften Dokumenterat är här.

Dokumenterat är en elektronisk tidskrift med fokus på bibliotekets arbete med arkiv och dokumentation. Specialpresentationer av enskilda arkiv och samlingar, varvas med förteckningar över källmaterial i svenska arkiv, bibliotek och museer, liksom med mer allmänt hållna artiklar som på olika vis berör musikens, teaterns och dansens världar.

Tjakovskij

I det nya numret av Dokumenterat avslöjar raritetsbibliotekarie Marina Demina den spännande historien om hur Tjakovskijs bearbetning av Mozarts *Figaros bröllop* omsider kunde hamna i Musik- och teaterbibliotekets gömmor.

Konsertlivet i Stockholm runt 1850

Göran Tegnér skriver om den italienska operasångaren Francesco Ciaffei som kom till Stockholm 1848. Som bakgrund tecknar Tegnér en bild av hur dåtidens konsertliv tedde sig – både vad gäller lokaler, platser och repertoar. Dessutom får läsaren ta del av Ciaffeis vardag i form av berättelser om konsertgivandets administrativa vedermödor.

Notomslag

Före detta bibliotekschefen Veslemøy Heintz och tidigare musikarkivarien Inger Enquist har djupdykt i bibliotekets samlingar och hittat massor av intressanta och vackra notomslag. Mer än att bara utgöra ett vackert yttre avslöjar dessa omslag dessutom saker om sin samtid och om sina upphovsmän. bit.ly/21Xzszl

Debatt om två saknade ord

||| Lena Nettelblatt, text

Bilder från musikskapandets vardag : mellan kulturpolitik, ekonomi och estetik / Alf Arvidsson (red). - 2014.

Umeå universitet och Svenskt visarkiv har haft ett samarbete som kallats "Musikskapandets villkor: mellan kulturpolitik, ekonomi och estetik". Resultatet är antologin *Bilder ur musikskapandets vardag* med bidrag från de fyra musiknologerna Alf Arvidsson professor vid Umeå universitet, Marika Nordström forskare vid Umeå universitet, Ingrid Åkesson forskningsarkivarie Svenskt visarkiv och Dan Lundberg överbibliotekarie/arkivchef Statens musikverk. Boken är utgiven i serien *Etnologiska skrifter*, Umeå universitet nr 59 och avslutas med en 12-sidig litteraturförteckning.

Två saknade ord
Alf Arvidsson skriver om musikskapandets frustrationer och om komponerandet som social process. Maria Nordström skriver om musiker inom populärmusiken. Ingrid Åkesson har besökt minifestivaler på de Brittiska öarna som hon beskriver i sitt ena kapitel. I Ingrids andra bidrag utreder hon skillnaden mellan att musicera för andra eller med andra. Slutligen skriver Dan Lundberg om genrer och kvalitet i kapitlet med rubriken *Wagners musik är bättre än den låter: en diskussion om musikaliska genrer och kvalitet*. I av-

Två saknade ord

snittet kan du läsa den spännande historien om Kulturutredningen (SOU 2009:16) där utredaren inte ville ta med ordet "konstnärlig kvalitet" i målen för den statliga kulturpolitiken och vilken häftig debatt dessa två saknade ord orsakade. Vilket får mig att tänka på Alf Henrikssons dikt

*Ett ord en människa fäster sig vid
Kan verka i oberäknelig tid
Det kan framkalla glädje livet ut
Det kan orsaka obehag till livets slut
Ja, det påverkar livet på jorden
Så slarva inte med orden!*

I sitt andra kapitel går Dan Lundberg i genom folkmusiktävlingarnas historia från den första på Gesundaberget utanför Mora 1906 till nutida tävlingar som Pelle Fors spelmanstävling i Söderköping som hölls första gången 2008 och VM i träskofiol som hölls första gången 2013 i Simontorp i Skåne. Läs hans tankar om hur det går att tävla i folkmusik.

Summary in English

This is my (Lena Nettelblatt) last issue of Musikbiblioteksnytt. I have been editor for ten years. New editor will be Gunnel Jönsson and Tobias Danielsson and they present themselves in this issue. And more:

- Elisabet Andersson is writing the exciting story about the aleatory music Kaleidakustikon by Friedrich Kuhlau (1786–1832)

- Åse Ström listens to all records with world music at the public library in Västerås. She calls it her Green project
- What is left after the reorganisation of the archives and libraries at the Swedish Broadcasting company
- An interview with the librarian and writer Henry Larsson
- An interview with the radio journalist Per Feltzin

- The Swedish IAML society arranged a day in November when we visited the Swedish Museum of Performing Arts and the Nydahl Collection and listened to a performance with the pianist Lowe Derwinger
- A visit to the archive of the military band at the Swedish armed forces.

God jul & gott nytt år
önskar
Musikbiblioteksnytt!

nr.4
2015

SVENSKA
MUSIKBIBLIOTEKS-
FÖRENINGEN